

Ujedinjeni opstajemo – razjedinjeni padamo: Bratstvo i jedinstvo u poplavljenoj Srbiji

Priroda ne bira kada će se oglasiti, ne bira okolnosti, ne bira trenutak, ne bira koga će i kada pogoditi. Pišem u trenutku kada su moja zemlja i zemlje u regionu, njenih dugo zavađenih sunarodnika, pogođene velikim talasom poplava, sad već oglašanim i u velikim svetskim medijima. Pišem ovaj članak u trenutku kada je moja prijateljica evakuisana u Beograd, nakon što se pre dve nedelje preselila u sada vodom i zarazama ruinirani Obrenovac, varošicu nedaleko od prestonice. Pišem ovo u nadi da se pobudi svest jedinstva i sloge, pišem – jer su humanost i saosećanje u ovom momentu na delu, bez obzira na etničku i nacionalnu pripadnost, veroispovest, ovakvo ili onakvo opredeljenje. Pišem, jer se na kraju ispostavlja da su ljudi samo ljudi.

Kao antropolog, ljudsku toleranciju i razumevanje posmatram sa naučnog gledišta, ljudske različitosti i težnje isto tako. Politika razaranja, razjedinjavanja i zavade ovog našeg istočnoevropskog regiona demantovana je neverovatnim činovima solidarnosti zemalja koje su pritekale u pomoć potopljenoj Srbiji i njenim nesrećnim stanovnicima, koji su ostali bez domova, bez osnovnih životnih uslova, ali, zahvaljujući predanom radu onih koji su se odazvali u pomoć, sa nadom u bolje sutra.

Ne govori uzalud ona dobro poznata izreka da se u najvećoj nevolji poznaju pravi prijatelji, no, ovde ne govorimo baš o toj vrsti prijateljstva, ali govorimo o nečem još višem i plemenitijem – o ljudskosti, o nagonu da se pomogne, o želji da se nešto sačuva, da se neko spase, da se pomogne ljudima, zato što su ljudi, a ne zato što su Srbi, Hrvati, Crnogorci, Bosanci, Slovenci, Makedonci... Svi čini i delovanja poslednjih dana govore da ratovi, političke razmirice i zavade gube smisao, a etničke i kulturološke barijere padaju,

ironično, u vodu, kada se desi nesreća, neuslovljena ljudskim faktorom, na koju se ne može uticati. Sagledajmo zato kako i sa koliko uloženog truda i duše su pomogle zemlje regiona u nesrećnim okolnostima koje su zadesile ovu našu Srbiju.

Poznato je i nama i svetu kakve su okolnosti vladale ovim regionom onih nesrećnih devedesetih godina, kako su svi hteli svoje za sebe, kako su se ljudi povređivali, kako su uništavali i sebe i druge, ljudi, sunarodnici, braća po poreklu, a neprijatelji po političkim težnjama, sebičluku i ljubomori, Kaini i Avelji Istočne Evrope. Raspad velike Jugoslavije, koji je doneo patnju milionima, koji je doneo rat i razaranje, suze i očaj, danas, u trenucima kada ovo pišem, deluje nevažno. Hrvatska je od skoro postala i članica Evropske unije, odmičući se korak dalje od svojih komšija, pa ipak, vidimo da to ne utiče na osnovnu ljudsku potrebu, na vapaj za pomoć, na saosećanje. Zemlja, sa kojom se Srbija gloži decenijama, oko kojekakvih stavki – počev od zaista strašnih ratnih zločina počinjenih tokom devedesetih, sa obe strane, ali kojima se ovde ne bavimo, do toga da li se piše ćirilicom ili latinicom, koje ćemo pismo odobriti, koje nećemo i tako dalje, uputila je poplavljenim područjima Srbije pomoć u vidu vatrogasnih jedinica i jedinica civilne zaštite. Hrvatska Vlada je na sednici donela odluku o ovim potezima, te su u Srbiju poslate „vatrogasne i postrojbe civilne zaštite... u misiju pružanja hitne pomoći u cilju spašavanja ugroženog stanovništva iz poplavljenih područja i podrške nadležnim institucijama Republike Srbije“. Hrvatska vlada je takođe donela i odluku da se produži angažman u Bosni i Hercegovini, kojoj su poslata dva vojna helikoptera sa posadama i pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske. Kako je to lepo ilustrovao jedan korisnik, komentarišući vest o međusobnom pomaganju na web portalu dnevnog lista „Telegraf“:

“... I nije bitno je li “hljeb”, “kruh” ili “hleb”,...svi su od brašna.

... I nije bitno je li Bosanac, Hrvat ili Srbin...svi su ljudi

*od krvi i mesa...
Zapamtite ovo!"*

Makedonija, još jedna bivša članica nekadašnje Jugoslavije, pokazala je solidarnost u teškom trenutku koji je pogodio našu zemlju. Gradonačelnik Skoplja Trojanovski, uputio je podršku Srbiji. Makedonska Direkcija za zaštitu i spasavanje poslala je svoje ljude u pomoć, kao i posadu Ministarstva odbrane, gumene čamce, agregate za struju i druge potrebne stvari. Po odluci makedonske Vlade, kamioni iz Makedonije pohnitali su da pomognu poplavljenim naseljima u Srbiji! Ni Crna Gora nije ostala uzdržana – ona ista od koje smo se nedavno politički razgraničili – Vlada ove zemlje upućuje hitnu pomoć za sanaciju posledica katastrofalnih nepogoda, a crnogorski premijer je direktno predsedniku srpske vlade, Aleksandru Vučiću, rekao da se Crna Gora stavlja na raspolaganje ugroženima, te izrazio saučešće zbog nastradalih u poplavi. No, bitna su stvarna dešavanja, političke proklamacije samo su pečat na delovanje stvarnih ljudi koji su pritekli u pomoć i koji vredno rade, iz srca i duše, da pomognu nastradalima – iz Podgorice stižu paketi običnih građana i dobrovoljaca upućeni Srbiji i takođe poplavljenoj Bosni i Hercegovini.

Slovenija je takođe pružila podršku ugroženima, njihov Crveni krst uplatio je donaciju od 25 000 evra za pomoć Srbiji, a vlasti u Ljubljani razmatraju i na koji način da se uključe u pomoć oko sanacije poplavljenih područja. Građani Slovenije požrtvovano skupljaju pomoć koju šalju ugroženima, prema rečima slovenačkog ambasadora u Srbiji, Franca Buta. To je humanost o kojoj ovde govorimo, humanost u kojoj se prevazilaze barijere duhova prošlosti, nerazjašnjenih razmirica, repova ranijih razdoblja i nesuglasica. Kada čovek pomaže čoveku, a ne Hrvat Srbinu, ili Srbin Bosancu ili koje god poređenje želite da uzmete za primer. Koju korist ima jedan građanin Ljubljane od toga što će poslati paket pomoći nesrećnim ljudima u Srbiji, nastradalim u poplavama? Onu najveću – osećaj da je učinio nešto dobro, saosećanje, ljubav prema čoveku kao biću, a ne kao pripadniku nacije. To je najveće blago i nagrada koju čovek može sebi da priušti.

Evo, dok pišem, ponovo pada kiša. Valjda će brane izdržati. Još dobrovoljaca pristiže u pomoć, ovdašnjih i ondašnjih i ne odustaju. Trude se da izgrade brane, trude se da zbrinu ugrožene ljude i životinje, trude se da pruže makar reč utehe, ako ništa drugo ne mogu ili nemaju da pruže.

Naravoučenije ove, još uvek nezavršene priče, jeste da ma koliko bili različiti, koliko god se točak sreće okretao na ovu ili onu stranu, koliko god među narodima i nacijama postojalo jazova i ponora, nesporazuma i razmirica, teške i burne prošlosti, na kraju ono ljudsko ispliva na površinu. Nažalost, ono dobro ispliva kada nas prodrma nešto što je van ljudske kontrole, ali je i to nauk. To je nauk ujedinjenja, integracije, prelaženja granica. Pomoć se ne zaboravlja, kada je najgore, kada je najstrašnije i kada onaj koga smatramo srancem, otuđenikom, pruži ruku podrške, on prestaje da bude stranac i postaje prijatelj, postaje i ostaje ono što smo svi mi – čovek. Kao što Kipling kaže u čuvenoj svojoj čuvenoj poemi: "Tvoja će biti zemlja i sva njena blaga, jer bićeš čovek, sine moj".

Autorka: Ana Cagić

Foto: blic.rs

rtv.rs

Spolni odgoj

Implementacija zdravstvenog, odnosno spolnog odgoja kao njegovog kontroverzno i najzanimljivijeg dijela, u nastavne programe hrvatskih

škola, više nije u žarištu medijskog interesa. Najnovija vijest, doduše, stara oko mjesec dana, jest da je Ustavni sud, na žalbu nekoliko interesnih grupa (Grozđ, Reforma i HSP) te neke dvojice moralno revoltiranih građana s očiglednim viškom slobodnog vremena, privremeno suspendirao seksualni odgoj zbog proceduralne greške kod njegova uvođenja. Nastavak saponice će, uvjeren sam, ovisno o političkim prilikama za nastavak ili gašenje spina, imati još barem jedan ili dva dramatična obrata.

Cijela ta nesretna priča, najčešće, prikazivana je kao borba između konzervativizma i liberalizma; kao borba za ljudska prava i borba za uskraćivanje istih; kao manihejski dvoboj

napretka i nazadovanja koji se, ovaj puta, lomi na pitanjima dječje i tinejžerske seksualnosti koja je, kao tema, postala neobično i zabrinjavajuće popularna među odraslom populacijom hrvatskih građana ili barem među različitim medijskim piskaralima, predstavnicima društvene savjesti te zastupnicima prijatelja i poslovnih partnera svojih šefova.

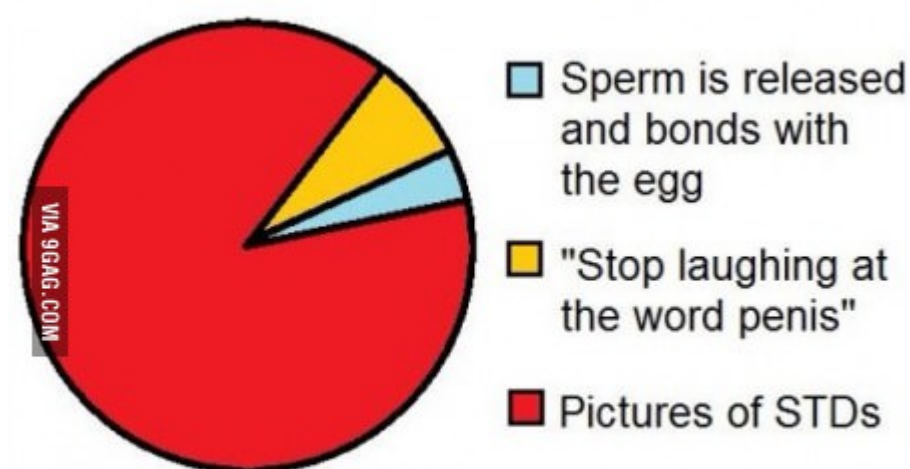
Akteri ove tragikomedije mogu se podijeliti na, dakako, dva tabora. Prvi predstavlja stranu konzervativizma od kojih su najgrlatiji udruga Grozd, katolička crkva i pojedinci iz desno orijentiranih političkih stranaka. O katoličkoj crkvi je sve poznato i ne vrijedi previše trošiti riječi niti pažnju čitatelja, dok je Grozd relativno nepoznata udruga i svakako zaslužuje nekoliko riječi. „Grozd“ je građanska udruga koja okuplja dokazano seksualno reproduktivne pojedince (roditelje) koji su beskrajno frustrirani činjenicom da ne mogu kulturno klonirati sebe kroz svoje dijete. Maksimalnu efikasnost njihovih odgojnih utjecaja, kako i sami kažu u svojem statutu, podlo miniraju mediji, odgojno-obrazovni sustav pod kontrolom države te uvijek notorna ulica. Kao i većina ljudi koji su konzervativno nastrojeni, članovi ove udruge pate od klasičnih deluzija da postoji „šutljiva većina“ (njihov izraz) koja se, dakako, u svim pitanjima slaže s njima, međutim, „lajava manjina“ (moj izraz), kako smatraju oni, je lukavstvom uspjela, unatoč svojoj ozbiljnoj zakinutosti u vidu statistike, zasjesti na sve vodeće položaje moći te provode svoje politike koje štite njihove interese, dok „šutljivoj“ većini, u tišini, rade o glavi. Smisao i funkcija Grozda jest, kako i sami kažu, poticati tu „šutljivu većinu“ na „glasniji“ društveni angažman. Inače, beskrajna maštovitost u korištenju metafora i povremeno, kad se ukaže prava prilika, lucidan humor daje statutu „Grozda“ jednu zaista posebnu, gotovo nevjerojatnu, dimenziju pri čemu bih, kao dokaz, izdvojio bih još jednu rečenicu iz njihovog programa: „...Razvijanje stava o tome kako kontraceptivna sredstva mijenjaju bit spolnog čina jer ne respektiraju cjelovitu prirodu muškarca i žene koja je u svojoj biti složena, ali i fascinantno skladna...“. Ova

rečenica je, iz više razloga, naprosto fantastična i ovom prilikom moram, od sveg srca, čestitati autoru, tko god on bio. U jednoj rečenici, hibridnim rječnikom nižeg partijskog činovnika i seoskog svećenika, autor je uspio objediniti svoje bezgranično, gotovo djetinje, čuđenje i fascinaciju nad skladnošću muških i ženskih spolnih organa; a u isto vrijeme uspio je uhvatiti onaj supitlni i ustajali dah sterilnog eroticizma.

Predstavnicima drugog tabora, u toj ogorčenoj ideološkoj borbi za ograničene društvene resurse, predstavljaju hrvatska socijaldemokratska vlada te različite, pomalo i ironično, nevladine organizacije koje su, dakako,

liberalne orijentacije. U svojoj kroničnoj nesposobnosti da naprave bilo što od realne koristi za bilo koga tko nije unutar stranaka koalicije ili u vazalno-klijentelističkom odnosu s njima te zbog kukavičluka od ozbiljnijeg sukoba s katoličkom crkvom u vidu ukidanja vjeronauka, kukavičluka koji oslikava patološku želju za vlašću koja gazi preko leševa vlastitih proklamiranih vrijednosti i principa, hrvatska vlada je, tradicionalnom arogantnošću svojstvenoj svojoj kasti, ušla u tu bitku frontalnim napadom, a krila im čine različite udruge koje, kao i ostatak Hrvata koji materijalno žive dobro, parazitira na državnoj sisi, odnosno, na ostalih četiri milijuna bijednika za čije se opće dobro lavovski bore i na temlju čega glođu svoj u znoju poklonjeni kruh sa sedam kora.

How Sex Education Goes

Alternately titled: Why We Need a Change in Sex Education

Rijetki su glasovi koji su u tom medijskom kupleraju progovorili kritički o toj temi, poput Viktora Ivančića, koji je povukao pitanje obrazovanja kao sistemskog problema. Obrazovni sustav i njegove različite komponente, uključujući i seksualni odgoj, služe, prema tom gledištu, ideološkoj indoktrinaciji, ove ili one vrste, koja stvara poslušne podanike na specifičan način; odnosno, na način koji najbolje odgovara političko-ekonomskom sustavu.

Ja osobno smatram da je uvođenje seksualnog odgoja jedina dobra ideja ove vlade koja bi mogla imati dalekosežne i prije svega – pozitivne posljedice u budućnosti, naročito po hrvatsku ekonomiju, što ću nastojati objasniti u sljedećim rečenicama. Ako znamo da se svijet sastoji od centra, poluperiferije i periferije; ako, isto tako, znamo da poluperiferija živi u iluziji da može postati dio centra, a ne može jer centar i jest centar zato što postoji poluferija i periferija koju on na različite načine eksploatira, tada na osnovu toga možemo, kao društvo, donijeti određene zaključke i ekonomske planove koji su racionalni i ostvarivi. Dakle, ako ne možemo, a ne možemo, imati niti tešku industriju niti industriju visoke tehnologije, a nafte nemamo – jedino što možemo jest prilagoditi se svjetskom ekonomskom tržištu i njegovim zakonima. Primjerice, pojedini dijelovi Afrike i Azije trenutno su lideri što se tiče seksualnog turizma, prvenstveno onog dječjeg. Dobro uhranjeni srednjovječni bijeli mušjaci iz centra zapadnog svijeta, koji imaju određene seksualne sklonosti koje se u njihovom prirodnom kulturnom staništu smatraju tabuom, sa hrpom novca putuju na drugi kraj svijeta platiti seksualno zadovoljstvo koje im je uskraćeno kod kuće. Problem je samo što u zemljama Trećeg svijeta vlada, u najvećoj mjeri, bijeda i siromaštvo, bolesti, nehigijena, korumpirani državni službenici, a ponegdje i zakoni koji vrlo strogo sankcioniraju takvu specifičnu vrstu fizičke aktivnosti. Uostalom, nikad se ne zna kad neki islamistički diktator može doći na vlast u tim područjima i prekinuti taj unosan posao između Prvog i Trećeg svijeta gdje se dječje meso

prodaje za novac.

ZDRAVSTVENI I SEKSUALNI ODGOJ

Pitanje: Svje doci smo rasprave o zdravstvenom odgoju u školama. Jeste li vi za ili protiv izvođenja zdravstvenog odgoja koji uključuje i seksualni odgoj?

Odnos prema zdravstvenom/seksualnom odgoju	Ispitanici	Udio
Za izvođenje zdravstvenog i seksualnog odgoja u cijelosti	540	41,5%
Za izvođenje zdravstvenog odgoja, s manjim izmjenama u dijelu seksualnog odgoja	180	13,8%
Za izvođenje zdravstvenog odgoja, s većim izmjenama u dijelu seksualnog odgoja	99	7,6%
Za uvođenje zdravstvenog odgoja ali bez seksualnog odgoja	98	7,5%
Protiv sam izvođenja zdravstvenog odgoja u školama	290	22,3%
Ne zna / ne želi odgovoriti	93	7,2%
Ukupno	1300	100%

Ovo je idealna prilika da Hrvatska zarije zube u tu

zlatnu žilu svjetske ekonomije. Kao poluperiferija, higijena je na mnogo višem nivou, iste smo rase tako da cijene možemo mirne duše podignuti, a seksualni odgoj će se pobrinuti da se djeca upoznaju s pravilnim korištenjem kondoma i rizicima spolnim bolesti; naravno, ne zbog njih, nego zbog očuvanja zdravlja dragocjenih bogatih zapadnjaka. Nakon što naša kao država i društvo, u ekonomskom smislu, dosegne samo dno, a izgleda da je to najizgledniji scenarij, pa kad umjesto nemogućnosti da kupimo novi iPhone budemo u nemogućnosti da kupujemo hranu, seksualni odgoj će se pobrinuti za to da osigura preduvjete za takvu vrstu robno-novčane razmjene sa zapadnim svijetom u situaciji kad će djeca prehranjivati svoje nazaposlene roditelje. Sigurno bi, u takvoj situaciji, crkva u načelu digla svoj glas protiv, međutim, sudeći po surovoj realnosti, oni se ne zabrinjavaju jako mnogo zbog jebanja djece, niti imaju apsolutno ništa protiv zgrtanja novca tako da bi se mogla ponovo uvesti crkvena desetina na ovaj unosan posao, bilo u novcu ili u naturi. Slijedeći naš svijetli primjer, možda i ostatak regije pruži šansu ovoj specifičnoj ekonomskoj grani pa, nakon ekonomske suradnje, dođe i do ponovnog političkog zbližavanja udruživanja zemalja bivše Jugoslavije, dakako, pod novim imenom; u nedostatku boljeg, Kačevendistan djeluje sasvim prikladno.

Snaga osnivačkog mita

Politički mitovi i simboli predstavljaju složen, i vrlo često teško shvatljiv deo političke kulture, koji deluje na afektivnu komponentu čovekove ličnosti. Teorija razlikuje nekoliko vrsta mitova značajnih za političku zajednicu, a ovaj tekst se usredsređuje na verovatno najvažniji- osnivački mit, i njegove implikacije na trenutna dešavanja u regionu.

Osnivački mitovi bili su preokupacija raznih teoretičara, od Rima do danas, a o njihovoj snazi i važnosti za stabilnost i reprodukciju zajednice najbolje govori zapažanje Karla Fridriha koji kaže da je „otvoreno pitanje da li politička zajednica može da izgradi politički poredak, a da nije razvila ovaj osnovni mit.“

Zaista, istorija svake nacije koncentrisana je oko jednog događaja i(li) ličnosti, koji se označavaju ključnim za nastanak te nacije, a neke od funkcija osnivačkog mita su jako važne za održanje i stabilnost poretka (obezbeđivanje identiteta, jačanje solidarnosti, legitimizacija političke vlasti itd.)

Neosporna je koheziona i integracijska funkcija mita. Međutim,

na primerima Hrvatske i Srbije se mogu uočiti i negativna svojstva osnivačkog mita, usled čije snage je teže demokratizovati društva.

Snaga „Kosovskog mita“ je u poslednjih nekoliko godina evidentna, pratično od proglašenja nezavisnosti. Kada je postalo jasno da se ne mogu početi pregovori o pristupanju Evropskoj Uniji bez

konsolidacije odnosa sa Kosovom, u Srbiji je zavlдало mišljenje, u većem delu javnosti, da se treba odreći evropske perspektive (pogrešno procenjujući da će neulazak u EU povećati skoro nepostojeće šanse da Kosovo nastavi da egzistira u granicama Srbije). Takođe, o važnosti mita o Kosovu kao „srcu Srbije“, govori činjenica da se skoro nijedan politički subjekt u Srbiji ne usuđuje da kaže da Kosovo zapravo više de facto ne pripada Srbiji, istovremeno ponavljajući dobropoznatu matricu da ga se „ne smeno odreći“.

Upravo činjenica da Kosovo, kao mesto teritorijalizacije osnivačkog mita, nije pod kontrolom Srbije, mobilise jedan deo građana da insistira na „vraćanju korenima“ i „tradicionalnim srpskim vrednostima“, suprotstavljajući se procesu pridruživanja Evropskoj Uniji, koja se označava kao jedan od krivaca za „otimanje“ Kosova. Ovakva percepcija situacije može ugroziti načelnu podršku evropskim integracijama, a ugrožavanje istih bi zaista bilo pogubno za zemlju sa toliko strukturalnih problema, kao što je Srbija.

Sa druge strane, aktuelna kriza oko uvođenja ćirilice u Vukovaru, mobilisala je deo građana Hrvatske da, ne samo protestuje protiv ove odluke vlasti, već i aktivno učestvuje u „novoј odbrani Vukovara“, fizički skidajući dvojezične table. Da ova akcija nije uperena protiv ćirilice generalno, niti protiv Srba, govore i sledeće dve situacije. Naime, u januaru ove godine u okolini Širokog Brijega, napravljeno je dvanaest

ćirilčnih slova visine od po 1,5 metara. Prvobitno čuđenje stanovnika nestalo kada im je „objašnjeno“ da je to zapravo neka druga (arvacka) ćirilica. Prilično mirno su žitelji ovog dela BIH, koji važe za konzervativnije i nacionalno ostrašćenije, prihvatili ćirilicu, pismo koje ima istorijsku pozadinu na teritoriji današnje Hrvatske (na stranu rasprava o, u najmanju ruku sumnjivom, argumentu da je reč o dve različite ćirilice).

Takođe, u jeku rasprave oko uvođenja ćirilce, u Rijeci se stvara udruženje hrvatsko- -srpskog prijateljstva, prvo takve vrste u Hrvatskoj. Istovremeno, njegovo osnivanje ne izaziva ni izbliza burne reakcije kao situacija u Vukovaru. Šta je, onda, uzrok ovakvih reakcija, ne samo u Vukovaru, već i širom Hrvatske?

Nije, dakle, ni jedan od ova dva elementa pojedinačno podstakao nezadovoljstvo i demonstracije, već njihova specifična kombinacija sa mestom teritorijalizacije mita o „Domovinskom ratu“- Vukovarom.

Slično kao Kosovo kod Srba, Vukovar kod Hrvata izaziva specifična osećanja, a uvođenjem ćirilice u ovaj grad, stvara se osećaj izdaje nacionalnog identiteta formiranom tokom rata. Slično kao kod Srba, koji činjenicu da Kosovo de facto nije pod kontrolom Srbije, i Hrvati uvođenje ćirilice u Vukovar doživaljavaju kao nacionalnu frustraciju. I kroz tu prizmu treba posmatrati trenutnu situaciju. Vukovar, kao mesto specifične kolektivne memorije društva, poput Kosova, budi najdublja identitetska pitanja sa jedne i druge strane, zato se i ova dva pitanja ne mogu zaokružiti jednostavnim i jednostranim rešenjima.

I Srbija i Hrvatska su taoci regresivnih tendencija osnivačkih mitova, koji ih sprečavaju da se u potpunosti transformišu i afirmišu kao moderne demokratske države. Nije realno očekivati

da će ih u potpunosti odbaciti, nisu to uradile ni mnogo prosperitetnije i u demokratskom smislu, kulturnije nacije. Da li je realno očekivati da će ih donekle ublažiti, i tako omogućiti modernizaciju svojih društava, ne znam, ali vredi pokušati.

Šta se u hudu našem naziva polemikom?

<http://www.vreme.com/cms/view.php?id=865297>

http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac440.nsf/AllWebDocs/Iz_politickih_nismo_izvlacili_estetske_zakljucke_

<http://www.jutarnji.hr/boris-dezulovic-viskovicevo-misljenje-fizicki-moze-nauditi-jergovicu-iskljucujem-hdp-odsebe/922407/>

<http://www.vreme.com/cms/view.php?id=974710>

Na sajtu e-novina, stranicama „Vremena“, i u raznim časopisima (čije bi samo predstavljanje i postavljanje u širi kontekst zahtevalo poseban članak) se u poslednja dva meseca vodilo jedno jako inspirativno prepucavanje (vrlo zahvalno za analizu trenutnog stanja na književno/ novinarskoj sceni ovog regiona). Od svega nekoliko rečenica izrečenih u razmaku od preko godinu dana, nastala je gomila tekstova u kojima se detaljno secira šta se u stvari desilo i ko je šta zaista rekao, ali mene utisak da je jako malo toga obzirnog rečeno zaista nikako ne napušta. Ovaj članak predstavlja izveštaj sa komentarima sa strane, jer je njegova glavna uloga da istakne samo prepucavanje iz kojeg nastaje slika književne scene sačinjene od mnoštva zatvorenih pojedinaca, klika i kružoka, i čiji razni elementi prizivaju poređenja sa nekim drugim situacijama, vremenima, i t. d.

Šta se dogodilo? Velimir Visković, predsednik Hrvatskog Društva Pisaca, književni kritičar kome ni oponenti sudeći po tonu kojim su mu se obraćali ne odriču autoritet, je u intervjuu za časopis Matice Hrvatske, „Vijenac“ rekao: „Nemoguće je naći Hrvata, osim možda Miljenka Jergovića, koji bi našao opravdanje za reafirmaciju četništva u Srbiji.“ Ta izjava je bila razlog za oglašavanje Ivana Lovrenovića, hrvatskog pisca, koji je u znak protesta što je Visković gorenavedenom rečenicom „pozvao na linč“ Jergovića napustio Hrvatsko društvo pisaca. Uskoro je (uz prilično efektan tekst) njegovo korake sledio i Boris Dežulović, a sa njim i pisci i novinari Ante Tomić, Nenad Rizvanović, Vlaho Bogišić i Zlatko Gall. Njihovim obraćanjima, saopštenjima i istupanjima nekih od njih iz Hrvatskog društva pisaca rasprava je kulminirala, i ceo događaj dobio čak prostora na vestima na HRT-u. Posle toga je Visković svakome ponaosob odgovarao, ali se intenzitet te debate smanjivao, kako oni kojima su njegovi odgovori bili upućeni nisu nastavljali debatu. U „Vremenu“ je izašao tekst Teofila Pančića, u kome je on pokušao da podvuče crtu iza dešavanja, priklonivši se struji koja je uvidela opasnost u Viskovićevoj kvalifikaciji. Visković je i njemu u sledećem broju istog časopisa odgovorio, međutim Pančić nije uzvratio odgovorom, već je umesto njega to učinio Branimir Pofuk, novinar „Jutarnjeg lista“. Odgovor Branimira Pofuka u „Vremenu“ je poslednji tekst koji sam video da se ticao te debate, ali u njegovom fokusu je bilo demantovanje sporedne Viskovićeve tvrdnje koja se ticala žirija koji je Jergoviću dodelio nagradu za roman „Volga, Volga“.

A povod za Viskovićevu spornu rečenicu je bio je intervju koji je Jergović dao za Vreme, br. 959, 21. maj 2009. Sporan deo tog intervjuja ovako glasi:

„Od takozvanih velikih istorijskih ličnosti, u mojim knjigama se pojavljuje samo jedna, i to kao epizoda. To je Draža Mihailović u Dvorima od oraha. Moram priznati da, kada sam to pisao, bilo me je malo strah šta će ljudi u Hrvatskoj reći i

ko će me i kako zbog tog Draže Mihailovića napasti. Jer, on nije prikazan kao sotona, što bi iz hrvatske perspektive bio red i obaveza, nego je prikazan kao jedna prilično tragična ličnost. No, dogodilo se da to niko živ nije primijetio. Iz toga zaključujem da su tu knjigu čitali ili ljudi koji su mi naklonjeni pa su razumjeli o čemu pišem, ili su mislili da je to neka moja ekscentričnost, ili nisu shvaćali o čemu je i o kome tu zapravo riječ. O Draži sam mogao pisati jer sam razumio njegove motive. Naravno, to ne znači da o njemu mislim ni pozitivno ni negativno. Jednostavno, on je trodimenzionalna ličnost, koja je imala i svoju tragiku i motive i biografiju, sve ono što Milošević i Tuđman nisu imali.“

Iz ovog odlomka je Visković nekako izvukao zaključak da Jergović podržava afirmaciju četništva u Srbiji. Takođe, izneo je svoje mišljenje da Jergović, kao oportunist, to radi da bi poboljšao prođu svog lika i dela u „beogradskoj čaršiji“.

Moj je utisak da se iz ovih Jergovićevih rečenica jako nategnuto može izvući ocena da on podržava reafirmaciju četništva u Srbiji (da bi se dopao „beogradskoj čaršiji“). To bi se eventualno moglo učiniti preko toga što Jergović ističe da je Mihailović imao svoju tragiku, motive i biografiju, dok to isto odriče Miloševiću i Tuđmanu. Da li je to zato što je J. nije bio živ za vreme Mihailovića ili zbog nečeg drugog, ne znam, trebalo bi ga pitati. Međutim, pretpostavljam da to znači da Jergović i ja imamo drugačije poimanje „tragike“, „motiva“ i „biografije“, ali ne i da Jergović podržava reafirmaciju četništva u Srbiji, zato što prosto sagledavanje neke ličnosti iz atipičnog ugla ne može nužno značiti i podršku delu te ličnosti.

U svakom slučaju, po prijateljima i kolegama Jergovićevim, Visković je otvorio hajku na njega i de facto pozvao na linč, imajući u vidu sredinu u kojoj J. živi. I tu je počelo ono što je po mom mišljenju obeležilo ovu polemiku i što predstavlja ključan razlog zašto bi tužno bilo nazivati je polemikom umesto prepucavanjem. Naime, oponenti nisu odgovarali jedni na

tvrdnje drugih, već su odgovarali na svoje utiske i formulisali svoje stavove, kao da je polemika neko takmičenje u kome se protivnici nadmeću tako što izađu na pozornicu i kažu šta misle, i ne pruže više od poluodgovora drugoj strani. Kao gledalac tog takmičenja izvesno bih se smejao ili smorio, usled skučenosti onoga što su mi takmičari predstavili.

Za početak, osnovna poenta svih negativnih reakcija na Viskovićev intervju je bila da je to poziv na linč. Međutim, Visković ni u jednom tekstu (od onih koje sam video) nije direktno odgovorio na taj prigovor. Naime, on je svoje izjave posmatrao kao „optužbe“, a tom zamenom je dobio osnovu za najveći deo svojih daljih reakcija, koje se sastoje iz daljeg diskreditovanja Miljenka Jergovića na osnovu njegovog polemičkog stila i ratnohuškačkih tekstova iz devedesetih.

Međutim, izostala je reakcija njegovih oponentata koja bi izvesno pomerila celu raspravu ka konstruktivnoj debati, i polemici kao razmeni mišljenja i izlaganja argumenata koji bi služili razjašnjavanju situacija i problema. Ni Viskovićevi oponenti nisu zaista marili za ono što je on pisao, već su iskoristili priliku da rade na konsolidaciji svojih stavova prokazivanjem onoga što je opasno i što ne valja. Kako drugačije objasniti izostanak reakcija na gorespomenutu Viskovićevu zamenu teza, i na ostatak ozbiljnih optužbi koje je u svojim reagovanjima izneo o tome da Jergović ima ratnohuškačku prošlost u glasilima Tuđmanovih tajkuna? Visković je rekao da je Jergović manipulant, zato što sam nije uzeo učešća u debati, već su umesto njega (a po njegovim instrukcijama, kaže V.) to uradili njegovi prijatelji, poznanici i kolege. Uopšte, Visković je želeo kroz celo prepucavanje da započne preispitivanje lika i dela J. ali nije naišao na zahvalne sagovornike u svojim oponentima, tako da nam ostaje da očekujemo dalja prepucavanja u budućnosti.

Sa treće strane, ljudi koji su stali u Viskovićevu odbranu, kao što su to uradili učesnici emisije „Peti dan“ na HRT-u 4og februara, potpuno su ignorisali odnos Viskovićeve izjave i

Jergovićevog šireg okruženja, i umesto toga su se fokusirali na isticanje nedopustivog Jergovićevog polemičkog tona, koji je, po njima, dao za pravo Viskoviću da tvrdi šta je tvrdio i da istraje (umesto daljeg praćenja ko je kome šta, ostaviću link za jedan Jergovićev tekst kojim je on završio polemiku sa Draženom Katunarićem, piscem: <http://www.jutarnji.hr/katunaric-nije-liberalni-intelektualac-nego-poludjeli-segrt-hlapic/144019/>).

I tako smo došli do potpune haotizacije ovog prepucavanje gde svako svakoga čuje, niko nikoga ne sluša, a svako kaže nešto.

Postoji jedna stvar na koju do sada nisam ukazao, a koja bi lako mogla biti (iako nemam čvrstih dokaza, ali se uzdam u sećanja i pređašnja iskustva) uzrok Viskovićeve izjave: Visković je glavni urednik „Hrvatske književne enciklopedije“, koja je izazvala raznolike reakcije i polemike usled imena koja su se našla ili nisu našla u tom izdanju. Jedan od najglasnijih kritičara tog poduhvata je bio upravo Miljenko Jergović. Ispostavlja se da je celo ovo prepucavanje nije prva epizoda u odnosu dve javne ličnosti u Hrvatskoj.

Posebno je važno osvrnuti se na značaj koje sučeljene strane pridaju okruženjima, odnosno sredinama u kojima se sporni nastupi dešavaju. Viskovićeva gorenavedena tvrdnja tek postaje zaista opasna po socijalni, ali i fizički integritet Miljenka Jergovića u okruženju koje dele. Isto tako, Visković implicira da Jergovićeve tvrdnje tek u kontekstu okruženja u kome su izrečene, tj. u „beogradskoj čaršiji“, razotkrivaju njegove prave namere. U oba slučaja prisustvujemo konstrukciji novog faktora – okruženja. Kod Viskovića, okruženje je to kome se Jergović ulaguje, i sa kojim V. ima manji problem. Kod Viskovićevih oponentata, okruženje predstavlja entitet čije postupke ne možemo predvideti, a koji mogu postati opasni po Jergovića zahvaljujući Viskovićevoj izjavi. Za Viskovićeve oponente okruženje je ključno, jer je problem upravo u njegovom potpaljivanju okruženja, dok kod Viskovića Jergovićevo okruženje u trenutku davanja intervjua u Beogradu igra nešto

manje značajnu ulogu. U svakom slučaju, čini se da je tu Visković sebi dopustio još jednu grešku, a to je da potpuno ad hoc konstruiše neku sredinu i primeni je na Jergovićev slučaj. Sa druge strane, okruženje je kod V. oponentata ključno mesto učvršćavanja njihovih stavova i ključna tačka fokusa, i tu se pokazuje koliko je Visković sporedan. On je samo jedan činilac koji kroz svoj odnos prema okruženju preti Jergoviću, ali je okruženje, okruženje koje čini bezimena masa života, to koje može Jergoviću nauditi, a koje treba pacifikovati. Ipak, u fokusu na „okruženje“, gube se pojedinci, pa tako nije ni postojala težnja da se Viskovićevi oponenti predugo zadržavaju na njemu samom, što je dovelo do umrtvljenja rasprave.

Zašto Jergović nije lično odgovorio Viskoviću, i da li njegovo ćutanje znači nipodaštavanje značaja Viskovićeve izjave? U svakom slučaju, smatram da je bitno ukazati na namerne ili nenamerne neodmerene izjave. Sa druge strane, i to je ono što mi se čini kao tihi, naizgled manje bitan problem, jeste to što učesnici u ovoj polemici uopšte nisu odgovarali jedni drugima na pitanja i tvrdnje, već su odgovarali na u svojoj glavi konstruisana pitanja i tvrdnje koja iako slična, ne odgovaraju onome što je bilo pisano.

Na osnovu te odlike, mislim da ovo prepucavanje predstavlja poraz prakse korišćenja tekstem od strane prakse besomučnog naknadnog pumpanja postupaka značenjima.

P.S. Pozivanje na Krležu

Visković i još neki sa njegove strane su se u nekoliko navrata pozivali na Krležu, na krležijanske polemike, krležijanski stil vođenja polemike i t. d. Čini se da je Krleža merna jedinica za sve. Jergović je optužen da želi da bude novi Krleža. Tu se vidi još jedna nesreća od koje pati deo regionalne književne scene, a to je etabliranje pisaca i potom primena etablirane slike na sve i

svašta. Kao vrh ovdašnje polemičke literature se stalno ističu

radovi dvojice pisaca: Krleže i Kiša. I ovde imamo slučaj pozivanja na Krležu, barem od jedne strane (Viskovićeve), što ilustruje potrebu za konstruisanjima okamenjenih principa i konstanti (ovde sakrivene iza lika i dela M. Krleže), ne bi li se, makar i nenamerno, književna produkcija stavila u neke aršine. Dogma.

P.P.S. Nacionalizam

Kod Viskovića, za razliku od njegovih oponenta, je prisutno korišćenje podelom na nacije. Možda tu leži ključ za shvatanje njegovog nerazumevanja Jergovićevog poimanja Draže, kao i sklonosti ka olakom konstruisanju sredine u kojoj je Jergović dao sporan intervju.

Piše: Milan Škobić